San Ġorġ: Ħamsin sena Bażilika (5)

George Francis Vella – georgefrancis.vella@gmail.com

Li kieku pittur kellu jdomm fuq tila ġrajjet "il-bażilika" ta' San Ġorġ, kien aktarx isib l-ispirazzjoni tiegħu fil-qawsalla li Alla ried iqiegħed fis-sħab ħalli tibqa' sinjal tal-patt li Huwa kien għamel ma' Noè: "U meta l-qawsalla tfeġġ fis-sħab, jien inħares lejha u niftakar fil-patt għal dejjem bejn Alla u bejn kull ħliqa ħajja... li hemm fuq l-art" (Ġen 9:16).

Bħalma l-qawsalla taf iżżejjen lin-natura rxuxtata b'xuxitha kollha lwien, hekku li l-bażilika Ġorġjana, bin-nobbiltà ta' isimha u bil-kobor ta' ġieħha, mhux biss tkompli tagħni lill-maqdes urban, imma fuq kollox tagħti sebħ ġdid lill-istorja ta' poplu, il-poplu ta' Ġorġi. Bħalma l-qawsalla, kif ippersonifikata fil-figura Griega ta' Iris, hija l-pont li tgħaqqad tarf ma' ieħor, hekku li l-bażilika Ġorġjana tingħaraf mhux iktar bħala destinazzjoni imma bħala l-mogħdija għad-destinazzjoni aħħarija li ġrajjietha, għalkemm żerriegħa, għad iridu jwarrdu u jfewħu paġni sħaħ fil-ktieb ta' ħajjitna. Bħalma l-qawsalla żżernaq glorjuża fuq art mitruħa bl-għadab ta' sema sewdieni, hekku li l-bażilika Ġorġjana toħroġ rebbieħa fuq passat imkabbar b'għemilu iżda mistkerrah f'tifkirietu.

Din l-allegorija "tal-qawsalla" tista' tgħinna nifhmu tassew is-sinifikat għoli ta' l-għoti tal-bażilika lill-knisja parrokkjali ta' San Ġorġ għax kif jgħid l-għidut Ingliż, *"the soul would have no rainbow if the eyes had no tears"*. Din hija l-verità li l-Ġorġjani ta' dari nisġu bix-xhieda sofferta tagħhom. Din hija l-verità li l-Ġorġjani ta' ħamsin sena ilu wettqu bil-kisba sovrana tagħhom. Din hija l-verità li l-Ġorġjani tal-lum iridu jtennu bl-imħabba immortali tagħhom.

Huwa, mela, xieraq li nsammru ħarsitna fuq id-dagħbien ta' l-imgħoddi tagħna, mhux biex nittieklu bil-piena għat-taħsir tal-ġustizzja, iżda biex nintebħu li "t-tbatijiet ta' issa ma għandhom x'jaqsmu xejn mal-glorja li għad trid tidher fina" (Rum 8:18). Din għandha tibqa' t-tama tagħna l-Ġorġjani għall-ġejjieni li lgiemu jinsab f'idejna.

San Ġorġ fil-mira ta' l-aħwa Pontremoli

Fiż-żjara pastorali ta' l-1630 il-vigarju ġenerali tad-djoċesi ta' Malta, il-Kanonku Pier Francesco Pontremoli, ippropona l-unjoni bejn iż-żewġ parroċċi ta' Għawdex – ta' l-Assunta fil-kastell u ta' San Ġorġ fir-Rabat – sabiex jiġu evitati t-tilwim u l-pika bejn il-kappillani rispettivi tagħhom. Is-soluzzjoni ta' Pontremoli kienet madankollu tikkontempla illi t-tmexxija tal-parroċċa ta' San Ġorġ tgħaddi f'idejn l-arċipriet ta' l-Assunta, li dik il-ħabta kien ħuh, Dun Salvatore.

Dak iż-żmien kien hemm kappillan ta' San Ġorġ Dun Angelo Modlun, qassis ħabrieki li tul il-parrokat tiegħu dejjem irreżista kull indħil mill-ieħor tal-kastell. Dan, iżda, fl-1630 kien spiċċa *"infermo paralitico"*, marid paralitiku, u għalhekk ma kienx għadu f'kundizzjoni li jmexxi l-komunità Kristjana fdata lilu. Għaldaqstant l-aħwa Pontremoli ħadu l-okkażjoni biex jikkonvinċu lis-*Sacra Congregazione del Consiglio* f'Ruma li l-unjoni mixtieqa minnhom kienet possibbli u konvenjenti.

Fil-*Memorandum* li bagħat lill-imsemmija kongregazzjoni pontifiċja, Dun Giacomo Formosa, kanonku teologu fil-kolleġġjata ta' l-Assunta u viċiparroku fil-knisja parrokkjali ta' San Ġorġ, għamel riferenza għal tliet ċirkustanzi partikulari li setgħu jwasslu għall-unjoni bejn żewġ parroċċi: jew *"propter depopulationem"*, minħabba diffikultajiet demografiċi, meta waħda mill-parroċċi tkun ġarrbet nuqqas sostanzjali ta' parruċċani b'tali mod li ma jkunx hemm iktar bżonnha, bħal fil-każ ta' Savina u ta' San Ġakbu; jew *"propter pauperitatem"*, minħabba kumplikazzjonijiet ekonomiċi, meta minħabba l-faqar li jkun hemm f'waħda l-kappillan tagħha ma jkunx għadu jista' jmantni lilu nnifsu; jew *"propter utilitatem animarum"*, minħabba raġunijiet pastorali, meta l-komunità tisfa mingħajr kappillan u b'hekk tiġi mċaħħda mis-servizzi spiritwali.

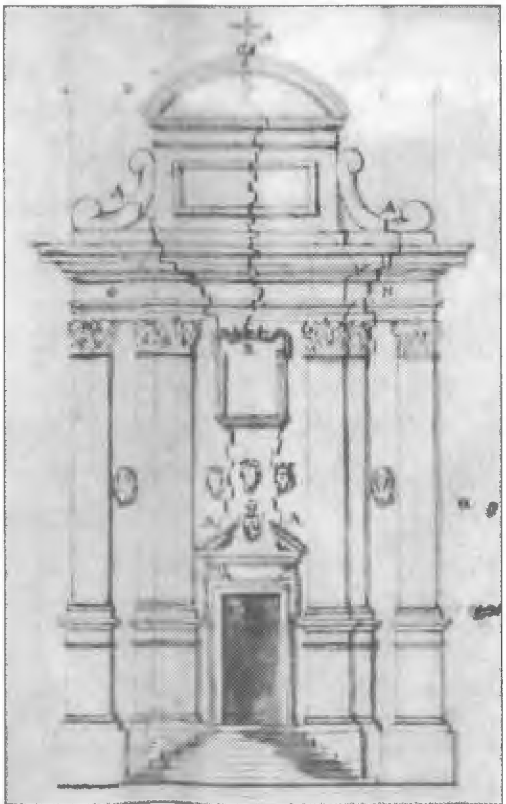

Il-faċċata tal-knisja parrokkjali ta' San Ġorġ kif imfassla f'disinn ta' Vittorio Cassar fis-seklu sbatax. Tidher ukoll il-qasma li ħalla t-terremot ta' l-1693.

F'din l-istess kitba l-Kanonku Formosa ressaq l-evidenza meħtieġa sabiex juri biċ-ċar li fil-każ ta' Għawdex ma kien hemm l-ebda ħjiel tal-problemi li ssemmew. U kompla jżid illi l-unjoni kif moħmija mill-Pontremolijiet kienet mibnija fuq prinċipji żbaljati li jmorru kontra d-dispożizzjonijiet tal-Konċilju ta' Trento. Il-memorjal tal-Kanonku Formosa, datat 4 ta' April 1633, ġie ffirmat minn żewġ xhieda: Dun Lorenzo Theuma u Patri Giovanni Greco, il-pirjol tal-kunvent ta' Santu Wistin.

San Ġorġ jaqa' fil-jasar ta' l-Unjoni

Il-korrispondenza tat-tliet saċerdoti Għawdxin kontra l-iskopijiet *"vani e mondani"* ta' Pontremoli żgur li kellha sehem ewlieni fid-disfatta ta' dan l-ewwel attentat sistematiku għar-realizzazzjoni ta' l-unjoni. Barra minn hekk għal San Ġorġ bdew ifeġġu żminijiet aħjar li matulhom twettaq b'suċċess il-proġett ambizzjuż tal-bini mill-ġdid tal-knisja parrokkjali. Il-maqdes il-ġdid kellu forma mill-isbaħ. Mibni fuq stil ta' salib Latin, kien l-ewwel wieħed f'Għawdex li tfassal, skond it-tradizzjoni minn Vittorio Cassar, fuq arkitettura ekkleżjastika tar-Rinaxximent Taljan. Il-kostruzzjoni tal-knisja ta' San Ġorġ intemmet fl-1678, wara biss sitt snin. Għall-ispejjeż tagħha mhux biss ikkontribwiet l-Universitas ta' Għawdex, iżda nġabru flejjes kbar mill-poplu kollu tal-gżira. Kien f'loku, għalhekk, li tkun iddekorata mill-aħjar artisti ta' dak iż-żmien, fosthom Mattia Preti, li għal San Ġorġ pinġa kemm it-titular, fl-1678, li tħallas mill-Gvernatur Francesco de Cordoba, u kemm il-kwadru tal-Madonna ta' l-Erwieħ, li tlesta fl-1688 fuq kummissjoni tan-nobbli Giovanni Gourgion.

Iżda ma kienx destin li San Ġorġ jibqa' jgawdi minn din il-mewġa ta' żvilupp għal tul ta' snin għax għall-ħabta ta' l-1687 dlonk reġa' beda jberraq fuq il-kwistjoni ta' l-unjoni. Wara ż-żjara pastorali li għamel f'Għawdex dik is-sena stess, l-isqof ta' Malta Davide Cocco Palmieri qatagħha li jwaqqaf parroċċi ġodda f'erba' nħawi partikulari tal-gżira għaliex intebaħ illi, barra li kienu mgħammra sew, xi parruċċani, minħabba d-distanzi twal, kienu qed jibqgħu mingħajr quddies fil-Ħdud u l-festi, kienu ħafna drabi lanqas iqerru u jitqarbnu darba fis-sena, u t-tfal tagħhom ma kinux jattendu għat-tagħlim tal-katekiżmu. Allura l-isqof talab il-kunsens ta' l-arċipriet ta' l-Assunta, il-Kanonku Carlo Magri, li kien responsabbli mill-kura spiritwali ta' dawn l-erba' reġjuni: Ta' Sannat, ix-Xagħra, in-Nadur u ż-Żebbuġ.

L-idea ta' l-erezzjoni tal-parroċċi l-ġodda xejn ma ntlaqgħet tajjeb mill-arċipriet Magri għax b'hekk mhux biss kienu ħa jonqsulu b'mod sostanzjali l-introjti tiegħu, iżda kienet ħa titnaqqarlu wkoll il-ġurisdizzjoni pastorali. Kif ġietu x-xoqqa f'moxtha, għalhekk, huwa ra kif webbel lill-Isqof ħalli jgħaddilu taħt it-treġija tiegħu l-parroċċa ta' San Ġorġ bl-obbligi u d-drittijiet kollha marbuta magħha. Il-kunsens ta' l-arċipriet Magri kien jiddipendi għal kollox mit-temma ta' din ix-xewqa. Bi ftehim mal-kappillan ta' San Ġorġ, Dun Pawl Lamagna, li kien iktar medhi f'art

Il-vigarju ġenerali l-Kan. Pier Francesco Pontremoli.

L-arċipriet Carlo Magri u ħuh Dun Domenico.

twelidu, Bormla, milli fl-interessi ta' San Ġorġ u niesu, ġie melà deċiż mill-isqof Cocco Palmieri li l-erba' parroċċi l-ġodda jitwaqqfu fl-istess ħin li ssir l-unjoni bejn San Ġorġ u l-arċipresbiterat ta' l-Assunta, u li l-beni stabbli ta' San Ġorġ jittieħdu biex iservu ta' prebendi għall-kappillani l-ġodda. Dan kollu ġie rreġistrat fl-editt *Cum in prima* tat-28 ta' April 1688.

B'danakollu l-Isqof xorta waħda ħassu fid-dmir li jitlob l-approvazzjoni tas-Santa Sede għax kien jaf li qed imur kontra d-dokument tal-Konċilju ta' Trento (c. 13 ver. *in unionibus*, sess. 24, de Ref.) li jipprojbixxi l-għaqda ta' parroċċa ma' katidral jew kolleġġjata. Ir-reskritt ta' l-awtorizzazzjoni, iffirmat Ruma fil-5 ta' Marzu 1689, intbagħat lill-inkwiżitur Tumas Vidoni fis-26 ta' Mejju ta' l-istess sena.

Minn dakinhar għal San Ġorġ beda kalvarju twil li baqa' jġebbed sa l-1 ta' Awwissu 1955. Kienu tabilħaqq mitejn sitta u sittin sena ta' umiljazzjoni li kienu għoddhom ġabu fix-xejn il-fiżjonomija naturali ta' San Ġorġ li fl-1511 ġiet definita minn Ruma bħala l-*"parrochia terræ et insulæ Gaudisii"*, il-parroċċa ta' Għawdex.

Quddiem dan kollu "il-bażilika" ta' San Ġorġ ma tibqax iktar akkwist ta' titlu u dritt, iżda tinbidel f'espressjoni awtentika ta' l-imħabba evanġelika li "taf tistabar u tħenn; u m'hijiex għajjura, ma tintefaħx biha nfisha, ma titkabbarx fuq l-oħrajn; ma tagħmilx dak li m'hux xieraq; ma tfittixx dak li hu tagħha; xejn ma tinkorla; ma żżommx f'qalbha għad-deni; ma tifraħx bl-inġustizzja imma tifraħ bil-verità; kollox tagħder, kollox temmen, kollox tittama, kollox tissaporti" (1 Kor 13:4-7). X'ma jsejħilhiex "spettaklu ta' fidi ħajja" il-papa Piju XII fil-*Merito dilaudatur templum* tas-6 ta' Settembru 1958!

Dehra antika tar-Rabat u tal-Kastell fis-seklu tmintax, bil-knisja ta' San Ġorġ tiddomina l-belt.